

Famenne hoen

Het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) door SLE
is erkend door de Vlaamse overheid

Doel

Instandhouding lokaal ras

Eigenschappen

Herkomst Het Famenne hoen is een volledig wit hoen dat oorspronkelijk op de dorre vlaktes van de Famenne en in de Condroz werd gekweekt. Hoewel de oorsprong niet echt te achterhalen is, wordt vaak aangenomen dat het ras nauw verwant is met het Ardens hoen. Aan het einde van de negentiende eeuw werd volgens Willems en Brandt zelfs beweerd dat het eigenlijk om een *Ardennaise* ging, die door het verblijf op schrale gronden zijn pigment verloor. Hoe dan ook wordt de Famenne vandaag officieel als een volledig apart ras erkend. Er zijn enkele belangrijke verschillen met de Ardenner. Zo is de Famenne een stukje zwaarder, heeft het hoen niet de donkere pigmentering in het gezicht en is het oog opvallend donkerbruin gekleurd. Het zijn levendige landhoenders die bovendien over een redelijke leg beschikken. Toen bij een telling in 2005 bleek dat het voortbestaan van de *Famennoise* kritiek was, werd door professor André Théwis van de landbouwuniversiteit van Gembloux besloten om een fokprogramma op te zetten op de site van het Gallo-Romeins museum te Rochefort. In 2009 publiceerde de Luikse universiteit op basis van de hier bekomen resultaten een internationale studie over de commerciële toekomst van het Famenne hoen als dubbeldoelras om het zo van uitsterven te vrijwaren.

Famenne hoen haan en hen

Algemeen voorkomen

Het Famenne hoen is een licht, volledig wit landhoen. Het heeft geen donkere pigmentatie in het gezicht en de kopversierselen. Bovendien heeft dit witte ras zogenaamde 'vitsogen' - bijna volledig zwarte ogen. De lichaamsvorm is identiek aan de Ardenner maar zwaarder. Snavel en poten leiblauw, ogen oranje-rood tot donkerbruin, gezicht en kopversierselen bloedrood.

Eigenschappen

- zeer rustiek dier, wantrouwig
- vliegt gemakkelijk (hoge afsluiting vereist)
- actief dier, eerder geschikt om te houden op grotere oppervlaktes
- kan zelf instaan voor het uitbroeden en grootbrengen van de kuikens
- legt 120 à 150 witte eieren/jaar van een 60 gram

Uiterlijk haan

- **kam:** enkel, middelgroot, recht, met 5 tot 6 regelmatig gevormde kamtanden. De kamhiel mag de schedellijn niet volgen, felrood van kleur en zonder donker pigment
- **kop:** fijn en klein, iets langwerpig
- **gezicht:** glad, soms bezet met witte donsveertjes, fijn van weefsel, felrood zonder donker pigment
- **snavel:** middellang, naar de punt toe gebogen, blauwachtig wit
- **kinlellen:** middellang, goed gerond, fijn van weefsel en felrood zonder donker pigment
- **oorlellen:** dun en langwerpig, felrood zonder donker pigment
- **ogen:** tamelijk groot, rond, levendig van uitdrukking, rood tot bruin, zonder donker pigment in de oogranden
- **hals:** tamelijk lang, sierlijk gebogen
- **romp:** tamelijk langwerpig (langer dan breed), iets naar achter afhellend, houding fier en opgericht
- **rug:** tamelijk lang, licht naar achter afhellend, breed tussen de schouders
- **borst:** vol en tamelijk breed, goed gerond, naar voor reikend
- **vleugels:** tamelijk lang, goed gesloten en aangetrokken aan het lichaam, evenwijdig aan de ruglijn gedragen en vleugeleinden schuilgaand onder het zadelbehang
- **staart:** vol en goed ontwikkeld, onder een hoek van 45 graden gedragen, staartstuurveren tamelijk lang en breed, iets gespreid en elkaar goed afdekend. Sikkels middellang en tamelijk breed tot het midden, met een goed gerond uiteinde, sierlijk gebogen
- **benedendijen:** zichtbaar zonder uit te puilen
- **loopbenen:** middellang, glad, fijn geschubd, leiblauw van kleur
- **tenen:** goed gespreid, leiblauw van kleur
- **nagels:** goed gebogen en blauwachtig wit van kleur
- **bevedering:** glad aanliggend, van voldoende breedte met afgerond veereinde, matige donsontwikkeling
- **halsbehang:** lang en goed ontwikkeld, reikend tot op de schouders en de rug, de hals aan de voorzijde zo goed mogelijk omsluitend
- **zadelbehang:** goed ontwikkeld, lang

Uiterlijk hen

Behalve de secundaire geslachtsverschillen, dezelfde kenmerken als bij de haan, met uitzondering van:

- **kam:** recht, licht overhellend is toegestaan
- **staart:** vol, middelmatig ontwikkeld, onder een hoek van 40 graden gedragen, eerder gesloten maar niet geknepen

Famenne hoen hen

Kleurslag

Erkende kleurslagen (1): Zuiver wit. Geen andere kleur toegelaten. Ook de huidskleur is wit.

Gewichten

Jonge haan 2,50 kg
Jonge hen 2,00 kg

Overjarige of oude haan 3,00 kg
Overjarige of oude hen 2,50 kg

Te vermijden fouten

Te hoge of te lage staartdracht; te open of gesloten staart, te hoge beenstelling, te korte hals; sterk uitpuilende benedendijen; te grove kop; te grote kopversierselen; pigment in de kopversierselen; te bleke oogkleur, wit in de oren.

Zware fouten

Witte oorlellen; sterk gepigmenteerde kopversierselen; sporen van geel pigment in de snavel, benen of huid.

Status

Bedreigd. Tegenwoordig is het Famenne hoen zeer zeldzaam. In Vlaanderen wordt het niet gekweekt en in Wallonië zijn er slechts een paar fokkers bekend.

Geografisch

Belgie. Afkomstig uit de Famennestreek en de Condroz op de grens van de provincies Luxemburg en Namen.

Systeem van identificatie - niet-verwijderbare ring

Pluimvee dat gehouden wordt op het eigen erf dient niet identificeerbaar te zijn en bij het verhandelen van dieren van de ene fokker naar de andere moeten de dieren ook niet identificeerbaar zijn. Maar van zodra dieren naar een verzameling (tentoonstelling of verkoopsmarkt, ...) gaan, moeten ze identificeerbaar zijn met een niet-verwijderbare pootring. SLE verdeelt ringen die ook op pluimveetentoonstellingen aanvaard worden (EE-ringen). Daarnaast heeft SLE ringen voor dieren van eigen kweek die bestemd zijn voor huis- tuin- en keukengebruik.

De ringmaat voor het Famenne hoen: 18 mm (haan) en 16 mm (hen).

De wet zegt het volgende: ***“Het verhandelen van pluimvee en hobbypluimvee naar en door ‘hobbyhouders’, al dan niet via de markten, is verboden, met uitzondering van de afwijkingen.”***

De afwijkingen:

1) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van pluimvee en hobby pluimvee, al dan niet via de markten, door een **pluimveehandelaar** toegelaten onder de volgende bijkomende voorwaarden:

De pluimveehandelaar kan enkel pluimvee en hobbypluimvee verhandelen dat afkomstig is van:

- a) een houder van **pluimvee geregistreerd in Sanitel**.
 - b) een houder van **hobbypluimvee geregistreerd in Sanitel**, op voorwaarde dat deze al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd. De aangekochte dieren waren bovendien minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd.
 - c) een houder van **hobbypluimvee, die niet in Sanitel geregistreerd** is, op voorwaarde dat:
 - de verhandelde kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen individueel geïdentificeerd zijn met een gesloten **niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de verbetering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.
 - deze de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.
 - de aangekochte dieren ten minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd waren.
- 2) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee, al dan niet via de markten, **door een in Sanitel geregistreerde hobbyhouder** toegelaten onder de volgende voorwaarden:
- a) De houder is verplicht om al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwerg- kwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts te laten vaccineren tegen ND. Deze vaccinatie gebeurt ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie wordt door de erkende dierenarts geattesteerd.

- b) Voor het verhandelen naar een handelaar, moeten de verhandelde dieren volgens de instructies vermeld onder punt 1.c al tenminste 15 dagen en maximum 9 maanden gevaccineerd zijn.
 - c) Voor het verhandelen naar een andere houder van hobbypluimvee, al dan niet in Sanitel geregistreerd, moeten de verhandelde dieren gevaccineerd zijn volgens de instructies vermeld onder punt 1.c.
- 3) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee door **een niet in Sanitel geregistreerde hobbyhouder**, met uitzondering van de verkoop via de markten, toegelaten onder de volgende voorwaarden:
- a) *De houder kan zonder voorwaarden zijn hobbypluimvee direct verhandelen met een andere hobbyhouder.*
 - b) De houder kan zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen verhandelen **aan een pluimveehandelaar** op voorwaarde dat:
 - i. deze dieren individueel **geïdentificeerd zijn met een gesloten niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoö-technische en genealogische voorschriften voor de verbetering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.
 - ii. de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND werden **gevaccineerd**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.

Systeem voor registratie van afstamming

Steunpunt Levend Erfgoed vzw gebruikt een eigen softwaresysteem om het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) te kunnen doen. Het is een eenvoudig systeem dat enkel beoogt te registreren wie welke dieren houdt en hoeveel. Identificatie van de dieren is voor dit systeem niet nodig aangezien volgende gegevens door de fokker zelf kunnen ingevoerd worden. Iedereen die een account aanmaakt via www.sle.be en mijnSLE kan gratis het programma gebruiken. SLE-lidmaatschap is niet vereist.

In de databank volgende gegevens bijgehouden:

- de eigenaar
- het ras
- de kleurslag

Verder kan geantwoord worden op volgende vragen:

- Ik heb een idee van het aantal jonge en volwassen dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal jonge en volwassen dieren
- Ik moet me beperken tot een globaal aantal dieren

Steunpunt Levend Erfgoed vzw werkt aan een nieuw patrimoniumbeheerprogramma waarin het ook voor neerhofdieren mogelijk zal zijn dieren op individuele basis te registreren en afstammingsgegevens zullen kunnen bijgehouden worden.

Selectie- en fokdoelstellingen

Het Famenne hoen is een legtras, legt witte eieren van een 60 gram. Het doel van de fokkerij is de instandhouding met behoud van de kenmerken en de nutsdoelen.

De gezondheid van de dieren is van groot belang binnen de stamboekfokkerij. Fokkers worden geadviseerd om enkel dieren in te zetten met een probleemloze gezondheid die een minimum aan diergeneeskundige zorg vereisen en die geen zoötechnische gebreken vertonen.

Bijzondere aandacht gaat naar de soliditeit van het geraamte: geen krom borstbeen, geen kromme benen of tenen, geen X- of O-benen, geen karperrug, geen splitvleugels, kruisbekken... Doordat bij pluimvee meer lijnenteelt voorkomt, is grote aandacht nodig bij het beoordelen van de nakomelingen en kunnen genetische afwijkingen niet gebruikt worden voor de fok.

Van inteelt is sprake als twee dieren met elkaar worden gepaard die familie van elkaar zijn. Bij lijnenteelt wordt hetzelfde gedaan. Het verschil tussen inteelt en lijnenteelt betekent in de praktijk meestal een verschil in gradatie. Bij het toepassen van lijnenteelt is de achterliggende gedachte veelal om daarmee goede eigenschappen te 'verankeren' en zo zekerheid in de vererving te creëren.

Maar lijnenteelt en zeker inteelt geeft een verhoogde kans op het optreden van erfelijke afwijkingen en het optreden van inteeltdepressie (voornamelijk terug te zien in verminderde vruchtbaarheid en vitaliteit). Op populatieniveau is een verkleining van de genetische spreiding (dieren in de populatie worden steeds meer familie van elkaar).

Inteelt en lijnenteelt is af te raden als het om de instandhouding van het ras gaat.